

سرمقاله

قرن گم‌شده

احمد غلامی

آنچه بلومبرگ از آن با عنوان «خودآثباتی» نام می‌برد، چیزی نیست جز توانایی انسان در تعریف خود و جهان بدون توسل به نیروهای فراتر از خویش. او مخالف دیدگاه‌هایی است که انسان را محکوم به پذیرش تقدیر یا ایدئولوژی‌های جبری می‌کند. خودآثباتی طرد هرگونه سرنوشت‌گرایی آینی یا تاریخی است، از این رو است که بلومبرگ نقطه مقابل کارل اشمیت و سکولاریزاسیون قرار می‌گیرد. دنیای مدرن و به معنای دقیق‌تر، زایش دنیای مدرن از نگاه بلومبرگ، تلاش انسان برای تعریف هویت و معنای وجودی خود بدون اتکا به متافیزیک یا الهیات سنتی است. با علم جدید که با دانشمندانی مانند گالیله و کوپرنیک آغاز شد، انسان با روش‌های تجربی و ریاضی و بدون توسل به الهیات سعی کرد طبیعت را تشریح و تبیین کند. خودآثباتی یعنی توانایی انسان مدرن و دستیابی به تشخصی که جهان هرگز برای او قائل نبوده؛ جهانی که به مصائب و آلام انسان‌ها بی‌اعتنا بود. این بی‌اعتنایی جهان به آدمی و بی‌اعتباری آدمی در جهان، انگیزه قوی به وجود آورد تا آدمی خود چاره‌ای بیابد. اینک که او اسیر «زیست‌زمان» است و با عمری محدود در سیطره «زیست‌جهان» به سر می‌برد، باید به یاری عقل بتواند در محدوده زمانی خود فراتر از رویکردهای سنتی و باورهای الهیاتی و متافیزیکی بیاندیشد. عقل و علم‌گرایی زمینه‌ساز این دگرگونی شده است. صف‌آرایی کارل اشمیت و کارل لویوت و دیگر متفکرانی که به اهمیت این دو نفر نبودند، در برابر بلومبرگ، نشانگر مباحثه و مجادله جدی میان فیلسوفان این دوران است، در بحبوحه تغییر پارادایم از سنت به دنیای مدرن؛ بریدن از سنت مسیحی-یهودی با تکیه بر عقل و علم. البته کارل اشمیت و کارل لویوت باور نداشتند که دنیای مدرن اصالت دارد و آن را ادامه همان سنت مسیحی می‌دانستند که دارایی‌های کلیسا را غصب کرده و با استحاله آنها درصدد است مشروعیتی برای خود دست‌وپا کند. در یک کلام، به باور آنان، دنیای مدرن تاریخ مستقل و منحصره‌فردی ندارد و هرچه هست، از سنت مسیحی غصب شده است و مشروعیت ندارد. زیر سؤال بردن دنیای مدرن و مشروعیت آن، و دفاع بلومبرگ از دنیای مدرن، اس و اساس تاریخ اروپا را می‌سازد. دوره‌ای پر از ایده و تفکر در حدفاصل بین دو جنگ جهانی که جریان‌های همسو و متعارض به وجود آورده است، با چهره‌هایی مانند مارکس، هورکهایمر، آدورنو، کارل اشمیت و کارل لویوت، فاصله جدی بین دنیای غرب و شرق از همین دوره سر بر آورده است؛ دوره‌ای که برخی از اندیشمندان را به این باور رسانده که مدرنیت، تاریخی اروپایی دارد و جذب و هضم این دوره و همسویی آن با دنیای مدرن برای جغرافیای دیگر سخت دشوار و دیرپا است. با کنکاش در این دوره تاریخی اروپا به معنای واقعی می‌توان دریافت که این غیاب ناخوسته برای کشورهای بیرون از این جغرافیا و زمان، چقدر درک و دریافت مدرنیت را دشوار کرده است. دوره طلایی تاریخ ایران قرن چهارم هجری است؛ دوران شکوفایی زبان فارسی با شاعرانی مانند رودکی و فردوسی؛ شکوفایی علم با چهره‌هایی مانند ابوریحان بیرونی، ابن‌سینا و خوارزمی، در این دوره ایرانیان در پی اثبات خویش‌اند؛ «خودآثباتی» نه از جنس مغرب‌زمین، بلکه خودآثباتی فروتنانه از جنس شرقی. در همین دوران است که فردوسی صراحتاً از اثبات خویشستن سخن می‌گوید و کاری کارستان مانند «شاهنامه» را بر پایه دانش و خرد و پژوهش به انجام می‌رساند. بی‌دلیل نیست که قهرمانان «شاهنامه» چه آنان که حماسی‌اند و چه آنان که اسطوره‌های هستند، هریک در پی اثبات خویش‌اند؛ اثبات برتری خویش نه در برابر خدایان، بلکه اثبات خود در برابر ظلم و ظلمت. و آنان که طغیان‌کنند مانند ضحاک، سرنوشتی شوم در انتظارشان است. خودآثباتی دنیای مدرن با طغیان آغاز می‌شود. اگر طغیان اصل و اساس آن نباشد، انگیزه‌ای جدی برای آن است. در خودآثباتی شرقی همواره خضوع و خشوع در برابر خالق آدمی انگیزه‌ای قلبی است؛ همان چیزی که بعدها در عرفان جعلی از مسیر واقعی خود منحرف شد. یکی از استعاری‌ترین خودآثباتی‌های قهرمانان «شاهنامه»، داستان سیاوش است که در پی اثبات بی‌گناهی‌اش از آتش می‌گذرد و نمی‌سوزد. پس آدمی می‌تواند بر طبیعت و عناصر آن غلبه کند، اگر در غرب، انسان و طبیعت در کشاکش دائمی‌اند و آدمی می‌خواهد طبیعت را به سلطه خویش درآورد؛ در شرق طبیعت با شعوری شهودی جانب راستی و درستی را می‌گیرد.

احتمالاً برخی از خوانندگان این مطلب با عنوانی که برای یادداشت انتخاب کرده‌ام آشنا هستند؛ اتهام «قرمطی» بودن. اتهامی که از گذشته‌های دور در این سرزمین رایج بوده و گویا تا عهد صفوی نیز به همین شکل برای حذف رقبای سیاسی بسیار از آن استفاده می‌شده است. شاید آشناترین این حذف رقیب به اتهام قرمطی بودن را در «داستان بر دار کردن حسنگ وزیر» در کتاب گران‌سنگ «تاریخ بیهقی» نوشته استاد بی‌بدیل و تکرارنشدنی نثر فارسی «ابوالفضل محمدبن حسین بیهقی» بتوان دید؛ آنجا که می‌گوید «و چون امیر مسعود، رضی‌الله‌عنه، از هرات قصد بلخ کرد، علی راضی، حسنگ را به بند می‌برد و استخفاف می‌کرد و تشفی و تعصب و انتقام می‌بود، هر چند می‌شنود از علی -پوشیده وقتی مرا گفت- که هرچه بوسهل مثال داد از کردار زشت در باب این مرد، از ده یکی کرده آمدی و بسیار محابا رفتی، و به بلخ در امیر می‌دمید که ناچار حسنگ را بر دار باید کرد. و امیر بس حلیم و کریم بود، جواب نگفتی، و معتمد عبدو س گفت روزی پس از مرگ حسنگ از استاد شنودم که امیر، بوسهل را گفت حجتی و عذری باید کشتن این مرد را. بوسهل گفت حجت بزرگ‌تر که مرد قرمطی است و خلعت مصریان استد تا امیرالمؤمنین القادر بالله بیازد و نامه از امیر محمود بازگرفت و اکنون پیوسته ازین می‌گوید. و خدایان یاد دارد که به نشابور رسول خلیفه آمد و لوا و خلعت آورد و منشور و پیغام درین باب بر چه جمله بود. فرمان خلیفه درین باب نگاه باید داشت». و نهایت، حسنگ را به همین اتهام بر دار کردند و داستانی دارد این بر دار کردن، عجیب خواندنی و چه بسیار در این سرزمین تکرارشدنی. داستان تهمت و لجن‌مال‌کردن برای حذف رقیب، داستانی تکراری است و همان‌طور که در بالا آمد، بیهقی به شیواترین و رساترین شکل، آن را در داستان بر دار کردن حسنگ وزیر آورده است. داستانی که امروز نیز در بین رقبای سیاسی بسیار کاربرد دارد و عجیب که همچنان نتیجه هم می‌دهد؛ که فلان مزدور است یا امنیتی است و پول از حکومت می‌گیرد، با سرش در آخور بیگانه است و یا چمدان برایش از آن سویی مرز دلار می‌آید تا در بین مردم ایجاد شبهه کند. و چه بسایراند کسانی که متهم‌اند، هم مزدور این طرف‌اند و هم جیره‌خوار آن طرف، و آن‌قدر این تهمت‌ها و لجن‌مال‌کردن‌ها بسیار است و اغلب هم مؤثر که متهم بیچاره همه عمر را باید بکوشد تا خود را از این همه اتهام مبرا کند. احتمالاً هم‌نسلان من یادشان هست که یکی از بزرگان این دیار که حالا مرحوم شده و ان‌شاءالله خداوند رحمتش کند،

شنبه ۳۰ فروردین ۱۴۰۴ ۲۰ شوال ۱۴۴۶ ۱۱۹ آوریل ۲۰۲۵ سال بیست‌ویکم شماره ۵۰۸۸ ۳۰ هزار تومان ۱۲ صفحه	

روزنامه

گزارش «شرق» از حاشیه‌های کلنگ‌زنی پروژه آزادراه تهران–شمال که محیط زیست و وزارت راه را به چالش کشیده است

جاده‌کشی در قلب زیستگاه پلنگ و خرس

زینب رحیمی؛ قطعه سوم آزادراه تهران–شمال در آستانه کلنگ‌زنی است، اما سازمان محیط زیست با اجرای این پروژه موافقت نکرده است. فعالان محیط زیست با جاده‌کشی در منطقه حفاظت‌شده البرز مرکزی مخالفت کرده و از نبود شفافیت در تأیید و اجرای این پروژه گلایه دارند. توضیحات وزارت راه و محیط زیست نیز در این مورد با هم تناقض دارد. «کلنگ می‌زنیم بعد مجوز می‌گیریم»؛ سال‌هاست سازمان‌های دولتی و نهادهای پرقدرت با این روند پروژه‌های بزرگ را کلید می‌زنند. تاکنون سه فاز از آزادراه تهران–شمال با همین فرمان ساخته شده است. البته بعد از ساخت، قدم‌هایی برای گرفتن مجوز برداشته‌اند، اما طبیعتاً در کاهش مخاطرات تأثیر چندانی ندارد. حالا قرار است قطعه سوم این آزادراه به‌زودی کلنگ زده شود، با اینکه سازمان محیط زیست هیچ مجوزی برای این پروژه صادر نکرده و فعالان محیط زیست نگران هستند که ساخت این جاده، منطقه حفاظت‌شده البرز مرکزی را به نابودی بکشاند. ناصر میردار، همیار

«شرق» از اهمیت و اهداف سفر خالد بن سلمان به تهران گزارش می‌دهد

ثبات، میانجیگری یا هر دو؟

صفحه ۳

یادداشت

شنبه ۳۰ فروردین ۱۴۰۴ ۲۰ شوال ۱۴۴۶ ۱۱۹ آوریل ۲۰۲۵ سال بیست‌ویکم شماره ۵۰۸۸ ۳۰ هزار تومان ۱۲ صفحه	

روزنامه

گزارش «شرق» از حاشیه‌های کلنگ‌زنی پروژه آزادراه تهران–شمال که محیط زیست و وزارت راه را به چالش کشیده است

جاده‌کشی در قلب زیستگاه پلنگ و خرس

محیط زیست، با اشاره به عبور قطعه سوم آزادراه تهران–شمال از دره‌های هریجان و مسر در منطقه البرز مرکزی می‌گوید: «واقعاً نگرانی ما چند دره بگری است که قرار است در آن جاده‌کشی شود و از طریق آن به تونل دسترسی پیدا کنند. همه این‌د دره‌ها جزء منطقه حفاظت‌شده و زیستگاه گونه‌های مختلف مثل خرس، پلنگ، مرال، شوکا و گله‌های کل و بز است. اگر اصرار دارند که آزادراه ساخته شود، باید آن را به جاده اصلی نزدیک کنند؛ چون هر اندازه که به جاده قدیم نزدیک باشد از زیستگاه و منطقه امن، دورتر و تخریب کمتر می‌شود». حامد تیزرویان، فعال محیط زیست استان مازندران و عکاس حیات وحش نیز با انتقاد از نبود شفافیت درباره ساخت پروژه آزادراه تهران–شمال می‌گوید: «کارشناسان سازمان محیط زیست و وزارت راه باید بعد از مطالعات دقیق کارشناسی ثابت کنند که محدوده انتخابی را بررسی کرده‌اند و مسیر دیگری برای اجرای این پروژه وجود ندارد. گفت‌وگویتیر یک‌رادر صفحه ۱۰ بخوانید

«شرق» از اهمیت و اهداف سفر خالد بن سلمان به تهران گزارش می‌دهد

ثبات، میانجیگری یا هر دو؟

صفحه ۳

تقدیم پیام پادشاه عربستان به رهبر انقلاب

برگزیده‌ها

«شرق» از جشن ۳۰ سالگی انجمن حمایت از حقوق کودکان گزارش می‌دهد

از تهدیدشدن به انحلال تامادری برای کودکان

الهامی ۵ روز پس از بازگشت جنجالی به نساجی از هدایت این تیم کناره‌گیری کرد

پرهیاهوترین ساکتِ ایران

مذاکرات پشت پرده آمریکا و روسیه بر سر جنگ اوکراین وارد فاز سرنوشت‌سازی شد

۵ استان گره‌کور صلح

گزارش «شرق» از سفر عراقچی به مسکو

تقویت مناسبات ایران و روسیه

پس از اعمال تعرفه‌های تجاری آمریکا بازار سرمایه چین برخلاف پیش‌بینی‌ها عمل کرد

شگفتی‌سازی بورس شانگهای

یادداشت

آمریکا اقتصاد جهان را تهدید به رکود بزرگ می‌کند

علی شمس‌اردکانی

۱- بحران اقتصادی در ایالات متحده آمریکا بار دیگر مانند بحران بزرگ سال ۱۹۲۹ می‌رود که تبدیل به رکودی بزرگ در اقتصاد جهانی شود و اقتصاد کشورهای صنعتی را به زانو درآورد. آمریکا سال‌هاست اقتصادش از «تعادل کینزی» که بحران ۱۹۲۹–۱۹۳۲ را درمان کرد، خارج شده و در رنج است. اما آمریکا با وجود کسری در تراز پرداخت‌های بین‌المللی، به‌ویژه با چین، اروپا و کانادا که تبدیل به افزایش بدهی‌های آمریکا نسبت به تولید ناخالص اقتصادی GDP آن می‌شود، با حفظ هژمونی دلار در بازارهای جهانی و در معاملات با طرف‌های بازرگانی‌اش، این خرابی از پای‌بست اقتصادش را می‌پوشانند؛ آن‌هم با ضرب سالانه چندصد میلیارد دلار کاذبی! و پوشاندن بدهی‌ها در کسر بودجه‌های عظیم برای دولت فدرال و برای اغلب ایالت‌های آمریکا.

۲- همه می‌دانیم که بحران ۱۹۲۹–۱۹۳۲ موجب رکود اقتصادی عظیمی در کشورهای صنعتی شد. خیل عظیم بی‌کاران را در اروپا و آمریکا به وجود آورد و از تقاضای جهانی به‌شدت کاست؛ چندان که برخی از کشورهای صنعتی به سیاست‌های جنگ‌طلبانه‌ای روی آوردند که به صنایع عظیم نظامی رونق داد و نهایتاً برای خروج از بحران، جنگ دوم جهانی را بر جهان تحمیل کرد. اما جنگ همیشگی نبود و برای تعادل عرضه و تقاضا باید برای دوران صلح راه‌حل‌های صلح‌آمیز تدبیر می‌کردند…

نوبت دوم	سازمان خصولی سازی
«خلاصه آگهی عرضه عمومی»	سازمان خصولی سازی
شناسه آگهی ۱۹۰۶۴۹۷	م الف ۹۵
رجوع به صفحه ۴	رجوع به صفحه ۴

برگزیده‌ها

«شرق» از جشن ۳۰ سالگی انجمن حمایت از حقوق کودکان گزارش می‌دهد

از تهدیدشدن به انحلال تامادری برای کودکان

الهامی ۵ روز پس از بازگشت جنجالی به نساجی از هدایت این تیم کناره‌گیری کرد

پرهیاهوترین ساکتِ ایران

مذاکرات پشت پرده آمریکا و روسیه بر سر جنگ اوکراین وارد فاز سرنوشت‌سازی شد

۵ استان گره‌کور صلح

گزارش «شرق» از سفر عراقچی به مسکو

تقویت مناسبات ایران و روسیه

پس از اعمال تعرفه‌های تجاری آمریکا بازار سرمایه چین برخلاف پیش‌بینی‌ها عمل کرد

شگفتی‌سازی بورس شانگهای

یادداشت

آمریکا اقتصاد جهان را تهدید به رکود بزرگ می‌کند

همکار گرامی سرکار خانم میرزایی

مصیبت وارده را به شما و خانواده محترم

تسلیت می‌گوییم، برای آن مرحومه غفران

و برای بازماندگان مبر مستلث داریم.

روزنامه شرق

برگزیده‌ها

«شرق» از جشن ۳۰ سالگی انجمن حمایت از حقوق کودکان گزارش می‌دهد

از تهدیدشدن به انحلال تامادری برای کودکان

الهامی ۵ روز پس از بازگشت جنجالی به نساجی از هدایت این تیم کناره‌گیری کرد

پرهیاهوترین ساکتِ ایران

مذاکرات پشت پرده آمریکا و روسیه بر سر جنگ اوکراین وارد فاز سرنوشت‌سازی شد

۵ استان گره‌کور صلح

گزارش «شرق» از سفر عراقچی به مسکو

تقویت مناسبات ایران و روسیه

پس از اعمال تعرفه‌های تجاری آمریکا بازار سرمایه چین برخلاف پیش‌بینی‌ها عمل کرد

شگفتی‌سازی بورس شانگهای

یادداشت

آمریکا اقتصاد جهان را تهدید به رکود بزرگ می‌کند

این گفت‌وگو را در صفحه ۶ بخوانید.عکس:سپهرنگ تاجی شرق

برای دیدن گفت‌وگو اینجا را اسکن کنید

گفت‌وگو با اکبر زنجانیپورابتدال، ملیت خاصی نمی‌شناسد

</